

HTG Mälumäng 2008/2009

V Voor

Estica I

1. Kes? Käesoleva aasta Tuglase novellipreemia laureaat.

2. Pildil on Valeri Kirss oma uunikumkingadega, mis pärinevad 1923.-st aastast. Küsime, mis traditsioonile/üritusele Eestis pani Valeri Kirss aluse?

3. Kes on Peep Taimla asemel ETV uus ilmateadustaja?

4. Nargen Opera on dirigent Tõnu Kaljuste projekt. Kus toimuvad reeglina sellega seotud kontserdid?

5. ... on Eesti depressiivrokiansambel, mille koosseisu moodustavad Hainz, Kõmmari, Aleksander Vana ning Kristo Rajasaare. 2004. aastal salvestasid ... koos No Big Silence'iga albumi „Kuidas kuningas kuu peale kippus“. Mis ansambel?

II Loodus

6. **Mis hääl?** Heliklipp on kahjuks hästi lühike (kuigi hästi iseloomulik), nii et kui seda kuulata lastakse, kuulake hoolega.

7. **Mis on piltidel olevatel kanadel viga, et nad niiviisi seal lamavad või vahivad? (nad ei ole surnud)** Pange tähele triipu ühe kana ees liival.

8. **Mis taime juurikad?** Saate neid katsuda ja nuusutada, pilt maapealsest osast on all. On korvalooli koostises ja meeldib teatud koduloomadele.

9. Loodetavasti jõuab teie võistkonnani üks gaasidest paisunud vürtsikilukonserv, mida saate siis oma käega katsuda. **Kilusid sealt seest süüa ei soovita, sest võib saada ühe mürgitusemissuguse?**

10. Saate maitsta ühe taime (*Sambucus sp.*) maitsega jooki, näete selle taimeperekonna üht liiki (*Sambucus nigra*) ka pildil paremal. Põõsa õitest tehtud siirupiga on/oli maitsestatud ka Fanta Shokata. **Mis taim/taimeperekond?**

III Ajalugu ja usk

11. 11. septembri terroriaktid polnud kaugeltki esimeseks korraks Ühendriikide ajaloos, kus pilvelõhkujat rammis lennuk. 28. juulil 1945. aastal juhtus sarnane sündmus. Selleks ajaks löödud Luftwaffe polnud kuidagi asjasse segatud - toona oli põhjuseks hoopis see, et pommitaja B-25 eksis tihedas udus ära. Õnnetuses hukkus koos piloodiga kokku ainult 14 inimest, sest see juhtus nädalavahetusel. **Millisesse tuntud hoonesse lendas lennuk sisse?**

12. See nimi on Skandinaavia päritolu ja tähendas algselt „meest“ või „vaba meest“. Nimest on mitmeid erinevaid variatsioone vastavalt piirkonnale, selle põhjal on loodud isegi nimesid naistele. Küsitavast nimest tuletatud nimekujud on väidetavalt hispaania keelt kõnelevates maades mehe nimedest populaarsuselt kolmandal kohal. Nimega on väga soojad suhted ka Rootsil. **Mis nimi?**

13. 1948. aastal nõudis Vatikan Iisraelilt tunnustamise eest ühe mehe üle peetud kohtuprotsessi taaskorraldamist ja otsuse muutmist. **Kelle üle langetatud süüdimõistva otsuse muutmist nõuti?**

14. Tegu on inglise riigimehe ja kirjanikuga. Kaks korda oli ta Suurbritannia peaminister. Ta oli väga heades suhetes kuninganna Victoriaga. Ta on seni ainus juudist peaminister Suurbritannia ajaloos. Mees ristiti kristlasena, aga südames oli ta enda sõnutsi juut edasi. Kui kuninganna Victoria talt usutunnistuse kohta küsis, vastanud too, et ta on tühi lehekülg Uue ja Vana Testamendi vahel. **Kes?**

15. Suleti Alcatrazi vangla, Valentina Tereškova, esimene naiskosmonaut, startis Vostok 6 nimelise kosmoseaparaadiga, sünnivad Brad Pitt ja Lars Ulrich, sureb Edit Piaf. **Mis aasta? (+2 aastat = 1 punkt)**

IV Sport

16. Pildil on FIDE hetkereitingu järgi maailma 4. maletaja. Hoolimata oma kaheksateistkümnest eluaastast on ta juba võitnud partiisid Garri Kasparovi ja Anatoli Karpovi vastu. 2005. aastal linastus temast film pealkirjaga “Maleprints”, mida on Eesti kanalitelgi näidatud. **Kes?**

17. Mis ala esimene olümpiavõitja (moodsatel olümpiamängudel) oli **Spiridon Louis** (alumisel pildil)?

18. Läbi aegade on sellel alal kõvad tegijad olnud: Bruce Wilhelm, Jouko Ahola, Bill Kazamaier, Magnus ver Magnusson. Viimasel ajal on tipus figureerinud sellised nimed: Derek Poundstone, Phil Pfister, Marius Pudzianowski, Zidrunas Savickas. Riikidest on edukaim olnud Island, USA ja Poola. Ka 2 eestlast kuuluvad maailma paremikku.

Mis ala?

19. Nelja suure slämmi turniiri kõrval on selle tennisvõistluse näol ilmselt tegu kõige populaarsema mõõduvõtuga vastaval alal. Võistluse nimi tuleneb toimumislinnast, mis asub USAs California osariigis Coachella orus. Tõsi küll, peasponsori tõttu on käibel ka paralleelnimetus BNP Paribas Open. 2009. aastal võidutsesid meestest britt Andy Murray ja naistest venelanna Vera Zvonareva. Linn paistab muuhulgas silma ka selle poolest, et seal elab ühe elaniku kohta kõige rohkem miljonäre riigis. **Mis turniir?**

20. Pekingi olümpiamängud olid seal hõbemedali võitnud Jüri Jaansonile juba kuuendad sellelaadsed võistlused. Selles arvestuses oli teisel kohal üks Tallinnas 1967.a sündinud atleet, kelle jaoks oli tegu juba viienda OM-ga. Tegemist on oma ala maailmameistriga, kelle treeneriks oli kuni 2008. a-ni Mati Mark. **Kes?**

V Varia

21. Tegemist on Rootsi mööblikontserniga, mille asutas 1943. a Ingvar Kapmrad. Alguses tegeles firma kirjutustarvete, rahakottide, pildiraamide, kellade jms müümisega, kuid läks peagi üle sisustuskaupade pakkumisele. Kett on tuntud oma äärmiselt suurte kaubamajade poolest, mis on värvitus sinistes ja kollastes toonides. Ettevõtte edu on selle looja Ingvar Kampradi viinud maailma rikkaimate inimeste edetabeli tippu. **Mis firma?**

22. Pildil on mikrobioloogia professor Michael Jacobson. Tema töö kasutusse ühe nüüdseks üle maailma tuntud väljendi/sõna. USA *Centre for consumer freedom* on talle korduvalt andnud halvustava „Nanny of the year“ (aasta lapsehoidja) tiitli. Sõna on seotud tervisega. **Mis väljend?**

23. Mis eelkõige Lõuna-Ameerikas populaarset riietuseset kannavad mehed alloleval pildil?

24. Seda 1962. aastal sündinud prantslast kutsutakse ämblikmeheks. 165 cm kasv ja väike kaal teevad temast täiusliku ronija, seda näitab ka fakt, et mees on võimeline tegema ühe käega lõuatõmbeid, milleks on võimeline üks inimene miljonist. Tema vallutuste hulka kuuluvad Eiffeli torn, Sydney ooperiteater, Sears Tower Chicagos, Empire State Building, püramiidi kujuline Luxori hotell Las Vegases, Euroopa torn Vilniuses ja veel paljud ehitised üle maailma. Eriliseks teeb ronimise see, et mees ei kasuta enamikel juhtudel ronimiseks muud kui oma käsi-jalgu ning talki. Õnnetusteta pole temalgi paraku õnnestunud läbi ajada: enda sõnul on ta kukkunud seitsmel korral, sealhulgas 2 korda nii hullusti, et langes koomasse. **Kes?**

25. ... loodi 1980. aastal U.S.A-s. Nende lugudest võib tihtipeale leida poliitilisi sõnumeid ja bänd on olnud selles osas väga aktiivne ka väljaspool muusikat: 2004. aastal toetasid nad valjuhäälselt John Kerry kandidatuuri. 2007. aastal lisati bänd *Rock and Roll Hall of Fame*'i. **Mis bänd?**

VI Meelelahutus

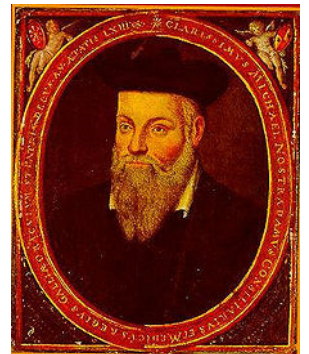
26. Kes on piltidel?

27. XRCO kuulsuste halli kuuluvad sellised nimed nagu Ron Jeremy, Randy Spears, Georgina Spelvin, Desiree Costeau. **Mis valdkonna ässad pääsevad XRCO kuulsuste halli?**

28. ... on tasuta mikroblogi teenus: kasutajad saavad saata lühikesi sõnumeid (140 sümbolit), kus vastavad lühidalt küsimusele: mida sa praegusel hetkel teed? Teenuse lõi 2006. aastal Jack Dorsey ja 2009. aastaks on see populaarsuselt kolmas sotsiaalvõrgustik, eespool on vaid Facebook ja Myspace. Kõige populaarsem selle teenuse kasutaja on filminäitleja Ashton Kutcher, kelle järgneajate (followers) arv ületab miljoni: kui Kutcher näiteks postitab sõnumi, et ta on parasjagu vannis, siis rohkem kui miljon inimest üle maailma saavad vastavasisulise teate. **Millest on jutt?**

29. Ta sündis 1503. aastal Prantsusmaal paljulapselisse perre, pere oli algselt juudi usku, kuigi isa võttis hiljem omaks katoliikluse. ... õppis Avignoni ülikoolis ning lühidalt ka Montpellier ülikoolis meditsiini. Enne, kui mees hakkas tegelema alaga, mille poolest ta üle maailma tuntud on, töötas ta apteekrina. ... põdes podagrat ja suri 1566. aastal. Tavaliselt tuleb meedias temast juttu pärast mõnda suuremat looduskatastroofi, terrorrünnakut või muud suuremat sündmust. **Kes?**

30. Kuulete lugu electro-duo Orbital esituses. **Millise 2000. aastal valminud ja Alex Garlandi romaanil põhineva filmi soundtrack'ilt see pärineb?**

VII Geograafia

31. Pildil olev iiri juurtega Antarktika avastaja on tuntud oma ebaõnne poolest. Laev „Endurance“ pidi viima ... koos meeskonnaga Antarktika rannikule, et sooritada esimene ekspeditsioon, mille käigus läbitakse Antarktika rannikust rannikuni, aga laev jäi jäässe kinni ning hävis. Päästeparvedega jõuti asustamata Elevandi saarele. Kuus kuud hiljem jõudsid 3 näruse välimusega meest lõpuks 1000 miilide kaugusel asuvasse vaalapüügipunkti, seal hulgas küsitav, et saata abi Elevandi saarel hingitsevale meeskonnale. Imekombel jäi kogu laeva meeskond ellu. **Kellest on jutt?**

32. **Millise linna pikkade traditsioonidega raamatukogu?** Sarnast nime kannab ka hiljuti Eestit väisanud kirjaniku Umberto Eco sünnilinn.

33. ... on saar India Ookeanis, mis asetseb 12. ja 25. lõunalaiuse ning 43. ja 50. idapikkuse vahel. **Mis saar?**

34. **Mis Eesti maakonna vapp?**

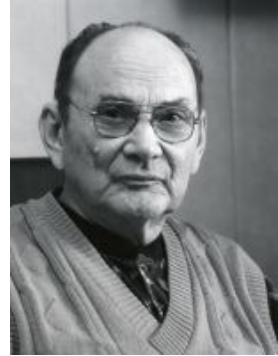

35. ... liustik on 100 km lai, 400 km pikk ja umbes 2,5 km sügav ning on ühtlasi maailma suurim liustik. **Mis on liustiku nimi?**

VIII Teadus ja tehnika

36. Selle termini tõi kasutusse prantsuse psühholoog Emile Boirac. Fenomeni täpset põhjust ei teata. Laboritingimustes on seda väga raske esile kutsuda, aga viimased uuringud annavad lootust, sest on täheldatud ... esinemist epilepsiahaigetel vahetult enne haigushoogu. Fenomeni tekkemehhanismi kohta on palju teooriaid, näiteks on leitud seos teatud gripiravimite ja ... vahel, samuti on arvamusi, et nähtus on seotud mälestustega eelmisest elust ning et see on jumalik nähtus, kuigi uuringute kohaselt ~70% inimestest on seda fenomeni kogunud. **Millest on jutt?**

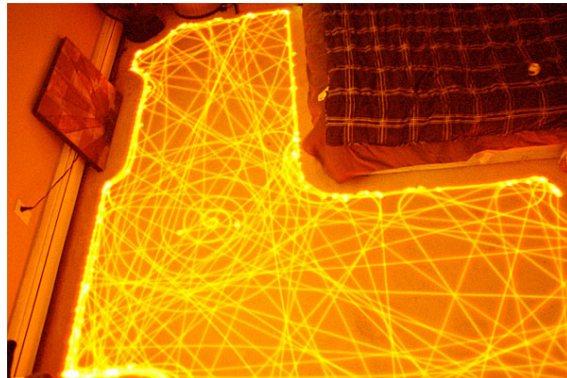
37. Ta on sündinud 1929. aastal Tartus. Koolis käis ... toonases Tartu I Keskkoolis, mille lõpetas 1947. aastal. Tema isa oli geograaf, pedagoog (olnud Karlova gümnaasiumi direktor). Enne eestindamist oli mehe perekonnanimeks Eisenschmidt. Hetkel on mees Tartu Observatooriumi kosmoloogia osakonna vanemteadur, Eesti Teaduste Akadeemia ja Euroopa Akadeemia liige. On uurinud galaktikate kinemaatikat, tumedat ainet ning teda peetakse koos Mihkel Jõeveeru, Enn Saare ja Erik Tagoga universumi rakulise struktuuri avastajaks. **Kes?**

38. ...-kood on igale mobiiltelefonile unikaalne 14 numbrist koosnev kood. Telefoni varguse puhul on koodi teadmisest palju abi, sest selle abil on võimalik lisada varastatud seade musta nimekirja ja lasta operaatoril lõpetada vastava ...-koodiga telefonile teenuse pakkumine. Koodi on küll võimalik muuta, kuid selleks on vaja vastavat varustust, mille omamine on mõnes riigis (nt Lätis) kriminaalkuritegu. **Mis kood? (vihje: *#06#)**

39. See „mütoloogiline“ aine ilmus Lääne ja Nõukogude liidu meediasse 80-ndate lõpus, seda ainet võisid terroristid väidetavalt kasutada minituumapommide valmistamiseks ja *stealth-värvi* (raadiokiirgust neelav värv) tegemiseks. Kuigi ... eksistents ei ole laialdaselt kinnitust leidnud, väidab neutronpommi looja Samuel Cohen, et see aine eksisteerib ning võimaldab toota pesapalli suuruseid neutronpomme. Selle kilohind mustal turul on väidetavalt 300 000 dollarit. Hiljuti tõusid Saudi Araabias Singeri õmblusmasinate hinnad taevasse, sest levisid kuulujutud, et need sisaldavad küsitavat ainet. Andres Anvelt on ilmunud samanimeline raamat, aine nimi on kaheosaline, millest esimene on värv. **Mis aine?**

40. Robotite *Hall of Fame* (sisaldab nii fiktiivseid kui ka reaalseid roboteid) täienes hiljuti uute robotitega. Üks liitujatest on arvatavasti läbi aegade edukaim tavakasutajale mõeldud robot „Roomba“. **Mis on „Roomba“ funktsioon?**

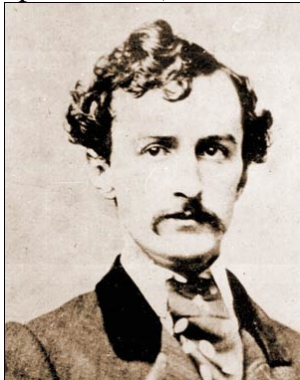
IX Poliitika ja kultuur

41. Vene kommunismi suurkujud tekitavad alati väga vastakaid arvamusi, ühed ülistavad neid, teised kujutavad neid kogu NSVL-s toimunud repressioonide allikana. Ka järgneva revolutsionääri *imago* on vastukäiv. Vene ajaloolane ja kirjanik Viktor Suvorov kirjutab nii: "... oli ilmselgelt marksist, tema nõudis puhtakujulist marksistlikku sotsialismi, st. kasarmusotsialismi. ...ta nõudis avalikku orjust: teie hakate tööle, mina aga juhin." Ometi on tema suust kõlanud tsitaat: "Kommunism vajab demokraatiat, nagu inimkeha vajab hapnikku." **Kellest on jutt?**

42. 2008. aastal sai esimeseks idablokki kuuluvaks Euroopa eesistujamaaks Sloveenia, millest kujunes küllaltki suur meediasündmus. Praeguse majanduskriisi ajal ei räägita eesistujast enam eriti, ometigi on see riik kuue kuu jooksul EL poliitika üks suurimaid suunajaid. **Mis riik on praegu EL eesistujamaa?**

43. Eesti poliitikas on rasked ajad. SDE, IRL ja Reformierakond ei saa omavahel kõige paremini läbi. Kõige suuremad pinged on SDE ja kahe parempoolse erakonna vahel. Siiski ei saa IRL ja Reformierakond ilma kolmanda koalitsiooniparteita riigikogus ülekaalu. **Kui palju on IRLil ja Reformierakonnal kahepeale riigikogus kohti?**

44. Mõnikord ei pea olema poliitik, et ennast poliitika ajaloos kuulsaks teha. Pildil oleva mehe nimi on John Wilkes Booth. Ta oli üsna lühikese elueaga (sündis 10. mail 1838 ning suri 26. aprillil 1865) USA näitleja. **Mis teoga jäädvustas ta ennast ajalukku?**

45. Kuulete üht rootsi progressiivset metalit viljelevat bändi, mille koosseis näeb hetkel välja nii: Mikael Åkerfeldt, Fredrik Åkesson, Martin Mendez, Martin "Axe" Axenrot ja Per Wiberg.

Mis bänd?

X Kultuur

46. Keda kujutatakse kõrvaloleval maalil toolil istumas?

47. Ameeriklaste dokumentaalfilm ... räägib ausalt ja ilustamata teemadel, mis ehk paljusid närvi ajavad. Film koosneb kahest osast: esimene osa räägib rahast ning teine religioonist. Film paljastab korrumppeerunud rahamaailma olemuse ning väidab, et piibel on tegelikult astroloogiline raamat. **Mis film?**

48. Kes?

49. Mae'r cynigion wedi'u datblygu ar y cyd ag Adrannau eraill o'r Llywodraeth sydd ā buddiannau yn hyn o beth, yn bennaf Defra a DCLG. Mae trafodaethau ar y polisi arfaethedig wedi'u cynnal hefyd ā Thrysorlys EM a'r Gweinyddiaethau Datganoledig. Rydw i'n dy hoffi di.

Ma tōusen homme vara üles - *Codaf yn gynnar yfory.*

Ta ei olnud seal kaua seisnud - *Ni safasai yno'n hir.*

Mis keeles on kirja pandud ülal nähtav tekst?

50. Helilooja?

XI Imelikud küsimused

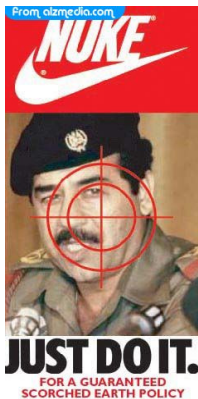
51. Pildil olevat meest on jalgpallis lihtne „omada“, kuna kutil on nii suured reied, siis saab teha „atskoo“ (jalgpallurite slängis: pall jalgevahelt läbi lüüa ja kutist mööda joosta). Ühe kuulsa brasiilia jalgpalluri kohta on liikvel legend, et tema reied on nii suured, et ta ei saa takistada palli jalge vahelt läbi löömist, jalad lihtsalt ei lähe piisavalt kokku. **Kes on see kuulus brasiillane?**

52. Mis taim on pildil?

53. Pildil näete tuntud firma Nike palju kõmu tekitanud reklaami. **Mida toodab Nike?**

54. Andekale vene teadlasele Juri Gažurikovile (1812-1900) on kuulsust toonud ühe tuntud tähe avastamine. Olles uurinud antiikmütoloogiat, erilist tähelepanu pöörates Vana-Egiptuse ja sumeri usunditele, jõudis ta veendumusele, et peab olema olemas üks täht, mida pidevalt iidsetes kirjutistes esile tõstetakse. Ta otsustas selle üles leida. Legendid räägivad seitsmest järjestikusest magamata ööst, mil ta püüdis seda tähte oma kõrgetasemelist Fritzkrugeri teleskoopi kasutades Orioni vööst leida, päevad kulusid aga keerulisteks arvutusteks. Järgnesid deliirium, hallutsinatsioonid ja ajataju kadumine. Hoolimata kõigest sellest leidis ta tähe kaheksandal päeval. **Mis tähe avastas Juri Gažurikov?**

55. Viigilahutaja. See on juhuks, kui võistkondadel on võrdselt punkte, siis saab parema koha see, kes pakub viigilahutajale täpsema vastuse.

Kui palju elanikke oli maailmas internetilehekülje www.worldometers.info/ andmetel eile öösel kell 1.11?

Vastused:

1. Jüri Tuulik
2. Missvalimiste traditsioonile
3. Triin Tuula
4. Naissaarel
5. Kosmikud „Kuidas tuli pimedus mu tuppa“
6. Kassikakk/kuradinaer 2p, mingi lind 1p
7. Hüпноosis/transis
8. Palderjan
9. Botulism
10. Leeder
11. Empire State Building
12. Karl
13. Jeesus Kristuse
14. Benjamin Disrael
15. 1963
16. Magnus Carlsen
17. Maraton
18. Rammumehe võistlused
19. Indian Wells
20. Andrei Inešin
21. IKEA
22. Junk food (rämpstoit)
23. Pontšo
24. Alain Robert
25. R.E.M. „The Great Beyond“
26. Hugh Jackman ja Woody Harrelson
27. Porno
28. Twitter
29. Michel de Nostredame (Nostradamus)
30. The Beach (Rand)
31. Sir Ernest Shackleton
32. Aleksandria
33. Madagaskar
34. Viljandi maakond
35. Lamberti liustik
36. Déjà vu
37. Jaan Einasto
38. IMEI kood
39. Punane elavhõbe (red mercury)
40. Tark tolmuimeja
41. Lev Trotski
42. Tšehhi
43. 50
44. Atendaat Lincolnile
45. Opeth „Harvest“
46. Damokles (maal “Damoklese mõök”, Richard Westall ,1812)
47. Zeitgeist
48. Sofi Oksanen
49. Walesi keeles
50. Frédéric Chopin nn „Minutivalss“
51. Roberto Carlos
52. Lillkapsas
53. Tuumalõhkekehi
54. A
55. 6 765 812 861